

MODELE CLASICE ȘI MODERNE/POSTMODERNE ÎN LITERATURA ROMÂNĂ

Volumul lui Florian Copcea, *Repere literare – Ipostaze și paradigme ale literaturii române* –, grupează, o serie de receptări care contextualizează literatura română, istoria și cultura română, în general, prin operele unor autori clasici și contemporani, din interiorul și din afara granițelor: Mihai Eminescu, Vasile Bahnaru, Nicolae Breban, Mihai Cimpoi, Ioan-Aurel Pop, Eugen Simion, Victor Voicu, D.R. Popescu, Vasko Popa, Radu Flora, Adam Puslojici, Nicu Ciobanu, Felicia Maria Munteanu, Mihailo Vasilevici, Gheorghe Glodeanu, Delia Muntean, Carmen Dărăbuș, Virginia Popović, Paul Aretzu, Titu Dinuț, Ileana Roman, Mihai Firică.

Emblematic și necesar, autorul se oprește asupra operei eminesciene – aici, asupra continuității în care se situează Eminescu însuși, subtil sau în mod declarat, în opera sa literară și publicistică, de la sublimările în creații anonime ale înaintașilor, la cronicari, la Dimitrie Cantemir, la reprezentanții Școlii Ardelene, la pașoptiști –, demers bine argumentat prin sursele analizate în scrieri și articole istorice și în istoria literaturii române. Raporturilor operei eminesciene cu istoria le acordă un spațiu larg, identificând chiar *patternuri* în *Memento mori*: „Identificăm, în aceste versuri, o viziune specific românească asupra istoriei (pe care o au cronicarii, Cantemir, Bălcescu, Conta, Blaga), aceasta constând într-o mișcare ciclică, ce cunoaște salturi și coborâri, împliniri și eșecuri” (Florian Copcea). Analiza volumului lui Mihai Cimpoi, *Cartea vieții lui Mihai Eminescu / Spectacolul ontologic al rimei eminesciene* pune în centru ideea romantică de Creator, cu trimiteri spre mitul arhetipal concretizat în artistul creator de lumi compensatorii la lumea reală: „Ființa eminesciană este o multiplicare a sinelui convertit în limbaj și nicidecum un pretext literar, alternativă la acesta” (Florian Copcea). Florian Copcea observă nevoia unei

alte receptări propuse de autor, și anume una care să pornească de la descifrarea mecanismelor creației, detectabile în scriitura eminesciană – așadar, conturarea unui *ontos* de la care radiază un mod de a fi prin cuvânt sub fațete bogate, încă neepuizate de hermeneutica textului sau deformatate de excesiva plasare a centrului de interes pe operă și ignorarea creatorului care a produs-o: „Asistăm astfel la o inițiere tipologico-istorică, motiv care ne determină să susținem ideea că Mihai Cimpoi, deschizător de noi drumuri în eminescologie, reușește să facă ordine conceptuală în viața și opera lui Mihai Eminescu” (Florian Copcea). Cartea, centrată pe rolul *biografemelor*, concept propus curajos în investigarea operei, îmbogățește, prin reinterpretare, atât opera, cât și receptarea ei. Prima parte a volumului este dedicată detaliului biografic, care va servi drept instrumentar de lucru în cea de-a doua parte, care-l situează pe Eminescu într-o tradiție a literaturii române abil argumentată. Pentru integrarea în universalitate e nevoie de munca unor traducători talentați, ei înșiși cu „antene” pentru literatură, pentru că traducerile literare cer mai mult decât cunoașterea unei limbi străine. De altfel, Eminescu însuși a tradus din marea literatură a lumii. Florian Copcea vorbește despre cele două direcții de receptare a literaturii – geneza interioară și sursierismul, astfel că și viziunile asupra operei eminesciene sunt diverse (pe lângă exegezele cunoscute ale criticii și istoriei literare românești sunt amintite contribuții străine – Rosa del Conte, Svetlana Paleologu-Matta, Amita Bhose, Zrica Waswani, Elena Loghinovschi, Helmuth Frisch, Marco Cugno, Samuel Dómokos, Libuše Vajdova, Ali Narçin, Libuše Valentova, Suren Kolanjan etc.), iar această diversitate îmbogățește, prin contribuția lectorului, universul operei, sesizând conexiuni cu literatura lumii, văzute mai bine din exterior. Autorul volumului (excelent cunoscător al spațiului sârbesc și al comunității române de acolo) se oprește asupra traducerii lui Eminescu în limba sârbă. Primele traduceri îi aparțin lui Jovan Jovanovici Zmaj, dar după variante germane datorate lui Mite Kremnitz, cărora le urmează alte încercări mai puțin reușite. Ileana Ursu și Milan Nenadić, ambii poeți talentați, par a da varianta cea mai bună, după multă vreme, a *Lucafărului*; Florian Copcea face analiza paralelă a variantei și românești și a celei sârbești, concluzia sa fiind emblematică pentru orice traducere bună: „Versurile transpuse în limba

sârbă, deși alterate de metamorfoza suferită, în aparență își păstrează profunzimea și savoarea, dar, chiar și îmbrăcate într-o astfel de haină, degajă, totuși, o tensiune poetică mult apropiată de cea generată de cele de origine. De aici concluzia că, în pofida diferenței de structură dintre limbile română și sârbă, în noua formă comentată, ele nu și-au pierdut întru totul identitatea și nici nu au deturnat înțelesul în actul facerii ideii transmisă dintr-o cultură în alta” (Florian Copcea), în asentiment cu studiile pe care le face și Sima Petrovici despre opera eminesciană și receptarea ei în cultura sârbă. Scriitorii înșiși, dar și cititorii pasionați de literatură, pare-se că dau cele mai bune traduceri ale unor opere literare.

Acest studiu dedicat istoricului traducerilor lui Eminescu în sârbă, dar și în croată, inițial, este minuțios documentat, arhivând și interpretând diverse variante până la versiunile din anul 2000, *Opere alese / Izabrana dela*, datorate cuplului de poeți și traducători Ileana Ursu și Milan Nenadić. Totuși, în anul 2018, talentatul poet Adam Puslojić vine cu o nouă variantă, *Luceafărul – Lučarnik*, care „se dovedește a fi cea mai izbutită traducere de până acum a *Luceafărului*” (Florian Copcea). Cât privește receptarea lui Eminescu în spațiul sârbesc, ea este dependentă de traducerile existente. O realizare importantă este cea a Mariane Dan prin ediția bilingvă *Sufletul universal nu are patrie/ Univerzalna duša nema domovinu*, sprijinită pe un demers comparatist curajos, acela cu opera lui Laza Kostić.

Perspectiva intelectualului și a artistului care nu se poate sustrage istoriei trăite, chiar și retragerea în lumi ficționale fiind un mod de a se raporta la istorie este unghiul din care discută volumul *Viața mea* de Nicolae Breban, titlu grav, al întoarcerilor spre sine și al ordonării unor raporturi cu realitatea; chiar această noțiune de „realitate” este meticolos decortăată, capcană și miraj, salvare și scufundare, privire din interior spre exterior, inevitabilul însuși, până la urmă, plin de contorsiuni în epoca totalitară, labirint individualizat care se intersectează cu cel colectiv, scos la iveală în deplina victorie a timpului mărturisirii în armonie cu timpul narativ. Argumentat, verdictul este acela că dincolo de tensiunile și orgoliile unei scene literare, Nicolae Breban rămâne un înnoitor la literaturii române. Tot din perspectiva raportării la real este discutată cartea lui D.R. Popescu, *Ivan Turbincă și Iapa Troiană sau Ivan Turbincă nu se spală pe mâini*; aici

personajele stau în fața abisului pe care-l scot la suprafață din adâncul ființei lor în raportul imaginar-ficțiune. Grotescul și anecdoticul creează un tip de comedie familiară literaturii române, așa cum spune autorul, „asumându-și rolul riscant de a persifla pur și simplu mezalianța dintre mitul și veracitatea istoriei, nu se spală pe mâini ca Ivan, care la rândul său îl copiază, pare-se, pe Pilat din Pont, și nici nu ne pune la încercare imaginația” (Florian Copcea). Istoria este, iată, și aici, un ingredient inevitabil al realității, pe care autorul volumului îl observă mereu judicios și-l exploatează ca atare. Năucul Ivan Turbincă e, aici, un individ lucid, ironic, rațional, care joacă un rol prin care să facă față istoriei, disimulându-și inadaptarea prin crearea unei istorii proprii. Inserțiile postmoderne din lumea lui Creangă (ideologeme, după terminologia propusă de Julia Kristeva) nu fac decât să probeze un nucleu constant al ființei, continuat fără efort de însăși natura umană.

Activitatea și personalitatea lui Eugen Simion, în calitatea sa de critic și istoric literar, de arhitect al unei noi generații, cum el însuși mărturisește că dorește să fie (și a reușit, fără îndoială) este receptată pornind de la propriile sale mărturisiri din cărți (*Ficțiunea jurnalului intim/ Există o poetică a jurnalului intim?*, *Fragmente critice, I, Scriitura taciturnă și scriitura publică*) și interviuri, de la alte receptări din spațiul cultural, ca, de pildă, *Modelul de existență Eugen Simion* de Mihai Cimpoi. Rolul jurnalului intim este pertinent discutat, prin aducerea în paradigmă a exegeților importanți români (E. Lovinescu, G. Călinescu, E. Simion etc.) și străini (I.A. Richards, J. Ricardou, R. Barthes, Raymond Jean etc.), atingând și problematica gradului de inserție a autorului în textul literar. Eugen Simion surprinde pierderea supremației semiologiei și formalismului în lumea academică, lucru firesc, pentru că nu doar codurile literaturii și canoanele ei se metamorfozează, ci și instrumentele de analiză și receptare, discursurile critice arareori se clasicizează, el ținând, cum spunea Baudelaire, de moda, morala și pasiunea vremii. Așadar, o parte consistentă a formulărilor teoretice, cu trimiteri spre cele critice, ale lui Eugen Simion au în vedere această relație dintre produsul artistic și artist: „Introducând, fără a polemiza, în hermeneutica relației autor-operă, ideea de semiotică, criticul ne orientează spre un altfel de tip, cartezian, al conștiinței sale filozofice, lipsit de ecletism, obișnuința de a păși pe urma unor modele consacrate”

(Florian Copcea). Arta nu poate fi detașată de creator, așa cum nici creatorul nu poate fi detașat de mediul care l-a format; orice retragere în „turnul de fildeș” este, de fapt, tot un mod de raportare la real, la social. Este remarcată importanța propunerii, în *Ficțiunea jurnalului intim*, de episteme, de arhitext (G. Genette) mobil care nu mai e, în principal, un refugiu al defulărilor și al terapiilor eului, ci fundamentare de expresie literară în contextul literaturii române. Apariția întârziată a jurnalului intim ca specie literară este pusă, corect, pe seama pudorii cutumiare, a rezervei de a te dezvălui public, într-o societate coordonată mai curând de vechi ritualuri sociale. Cu timpul, gustul public pentru această literatură de frontieră se dezvoltă și se cultivă pentru că punerea eului în poveste, a unui eu rafinat, nu poate decât să suscite interes; de altfel, distinsul critic remarca succesul pe care l-a avut *Timpul trăirii, timpul mărturisirii* – jurnalul său parizian, mai citit decât opera sa critică, lucru firesc, pentru că cea din urmă se adresează mai ales unei categorii profesionale, pe când jurnalul se adresează omenescului din noi, chiar prin intermediul poveștilor despre propriile sale lecturi. Cum bine observă Florian Copcea, „Eugen Simion este un intelectual rasat, înzestrat cu știința de a face literatură chiar și atunci când neagă că face literatură” – aserțiune care sintetizează și explică farmecul scriiturii, scoasă din chingile formalismelor.

Florian Copcea este un foarte bun cunoscător al comunității istorice române din Serbia, în articulațiile ei sociale și cultural-artistice. Vasko Popa, deși alege preponderent expresia în limba sârbă, rămâne și parte a acestei comunități vechi, structurate într-un context multicultural. Ancorat în marile curente literare europene din avangarda modernismului, el triumfă în universal, trecând de limitările proletcultiste și conformiste, în general, ale tradiționalismului – observații pertinente, la care mă raliez, ale autorului volumului de față. Trangresarea dinspre mitic spre derizoriul cotidian, cu care se confruntă ceas de ceas ființa, capătă respirații adânci, salvatoare, aducând sacrul în cotidian la nivel de teme și motive literare, dar și la nivel prozodic, renunțând la poezia cu formă fixă în favoarea versurilor albe și libere, mai deschise captării ideii. Mărturisită sau nu, filiația cu modernismul românesc se simte; Florian Copcea alege abordarea estetică în receptarea textului vaskopopian, fără a ignora cu totul recurența unor teme și motive, care devin adevărate toposuri care dau unitate operei sale. Tot

spațiului voivodinean, de această dată de expresie românească deplină, îi aparține scriitorul și gazetarul Nicu Ciobanu. Volumul său de eseuri *Eleganta risipire* se circumscrie statutului incomod de minoritar, mai ales atunci când își manifestă constant apartenența la o comunitate etnică diferită de cea a majorității. Prin statutul său profesional și artistic el este și purtător de cuvânt al colectivității din care face parte, astfel că nu poate exista o detașare fermă a eului meditativ, reflexiv de sentimentul de apartenență. Un alt nume din afara granițelor asupra căruia se oprește Florian Copcea este poetul de expresie română Mihailo Vasiljievici, poet la „subtilităților livrești” cu recurente sugestii thanatice. Autosituându-se în miezul textului, cu trimiteri spre semnificațiile increatului, poetul pare a oficia, din această poziție, ritualuri de viață și mai ales de moarte și disperare, față-n față cu spaima și abisul. Poemele din *Asimetria durerii* de Adam Puslojici sunt acelea ale unui eu liric care nu se teme să înfrunte haosul în efortul reordonării poetice. Continuator al mesajului avangardist în literatura de limba română din Serbia, își creează, apoi, ca orice scriitor deplin, o voce proprie prin ingredientul potrivit al elementului biografic, continuând drumul început cu Nichita Stănescu în cheie modernistă spre un postmodernism firesc pentru lumea contemporană, pe care Nichita nu a mai avut când să-l experimenteze. O altă voce lirică convingătoare, feminină de această dată, este cea a Feliciei Marina Munteanu, ale cărei modele poetice se structurează, cum spune Florian Copcea, în jurul „ființei irosite prin labirint” și care are incontestabilul merit al (re)liricizării poeziei suspuse vreme de câteva decenii dictaturii dogmatice, în viață și-n artă. Fiorul ei poetic se susține, este convingător tocmai prin fuziunea vieții cu poezia, adesea realizată în numele iubirii.

Studiul dedicat literaturii de limba română din Serbia (ex-Iugoslavia) din perioada interbelică identifică originile acestei literaturi, cum e și firesc, în folclor, pentru că a fost nevoie de timp pentru instituții culturale să capete contur, să se fundamenteze spre a încuraja și promova fenomenul literar original. Autorul are în vedere câteva cărți dedicate literaturii din comunitatea istorică, Radu Flora – *Literatura română din Voivodina (1946–1970)*, Brândușa Juică – *La confluența a două culturi. Literatura română din Voivodina. 1945–1989*, Mariana Dan – *Construcția și deconstrucția canonului identitar. Creație și identitate în literatura română*

din Voivodina, Catinca Agache – *Literatura română din Voivodina*, Carmen Dărbuș și Virginia Popovici – *Literatura de limba română din Serbia și antropologia culturală*, Virginia Popovici – *Opinii și reflecții. Lirica românească din Voivodina și Opinii și reflecții. Proza românească din Voivodina*. Până după al Doilea Război Mondial, nu se poate vorbi de o literatură originală: „La respectiva situație a concurat pe de o parte conservatorismul unor persoane născute cu vocația de a se exprima în scris, acesta dovedit permanenta preocupare a lor în a-i idoliza pe deja cunoscuții clasici români, iar pe de altă parte impulsului conștient de a perpetua graiul etnic” (Florian Copcea). Cu timpul, populația românească simte că aculturația e posibil să le anihileze individualitatea de grup cu valorile sale. Nu poate fi negată contribuția literaturii în subdialecț bănățean, iar primul ei promotor consecvent este Victor Vlad Delamarina, alături de alți animatori culturali și scriitori de la sud și sud-vest de Dunăre – Cristea Sandu-Timoc, Gheorghe Alexici din Straja, Alexandru Țințariu, Romulus Roman etc. Un rol important l-a avut Emil Petrovici în consolidare limbii române din Banatul istoric. Odată cu cea de-a doua jumătate a secolului XX este depășită starea de experiment, de tatonare prin scrierile originale ale lui Ion Bălan, Mihai Avramescu și Radu Flora. Scrierile despre cultura românilor din comunitățile istorice sunt importante atât prin valoarea lor oarecum arhivistică, dar și prin cea de stabilire a valorilor. Ca orice receptare a literaturii, un anumit grad de subiectivitate este firesc, pentru că dincolo de instrumentele obiective (măcar în parte) ale teoriei literaturii, arta se adresează emoției. Prima sinteză a activității literare din Voivodina o dă Radu Flora în *Literatura română din Voivodina (1946–1970)*, care identifică efortul de a se afirma al unei culturi marginale (geografic), departe de centru, de țara-mamă și oarecum izolați de majoritate. Pedagog, cercetător, scriitor, activitatea sa este impresionantă, încercând să acopere sincope și hiatusuri în domeniul cultural și pedagogic: „Lucrările lui Radu Flora, în special cele literare, dominate masiv de spirit critic și estetic, pot, indiferent de un anumit moment istoric, să fie integrate în orice monografie vizând istoria literaturii române” (Florian Copcea). Demersul este, în principal, diacronic și este bine că se întâmplă așa, dat fiind faptul că e prima lucrare de recuperare spirituală a unei comunități etnice istorice. Drumul parcurs de la expresia social-rustică la cea estetică nu a fost deloc

ușor, dar existența unor instituții care să încurajeze și să promoveze arta și cultura, în general, a fost un factor esențial, pentru că în absența lor nu se dezvoltă o literatură, așa cum se vede în cazul altor comunități românești (de exemplu, comunitățile românești din Bulgaria). Chiar dacă Vasko Popa și Florica Ștefan s-au dus spre limba sârbă, activitatea lor de început (și nu numai) a avut rolul de a-i încuraja și pe alții să se manifeste artistic. Cartea Virginiei Popovici, *Opinii și reflecții. Lirica românească din Voivodina*, căreia îi va urma *Opinii și reflecții. Proza românească din Voivodina* este, în anumită măsură, povestea distanțării de „ingerințele ideologiei titoiste” și căutarea unei expresii proprii, centrată pe estetic. Demersul autoarei pune în aceeași paradigmă schimbările care au loc în societate, în general, în cea voivodineană, în particular, și contextul apariției poezilor, drumul de la tradiția tributară folclorului și imitațiilor la inserțiile ideologizante, mai apoi la modernism și postmodernism. Propunerile sale axiologice sunt curajoase, astfel că „Virginia Popovici înființează ierarhii capabile să înlocuiască ierarhia” (Florian Copcea). Inventarierea este minuțioasă și istoricul literar dovedește, în majoritatea cazurilor, simț critic, decelând versificatorii de circumstanță de cei cu „vână” artistică autentică.

Volumul *Sub semnul lui Hippocrates* de Victor Voicu este receptat întâi prin prisma valorilor etice, care pun într-o nouă paradigmă conceptul de *patriotism* odată cu fenomenul globalizării, iar soluția regăsirii valențelor germinative stă și în re-scrierea istoriei prin prisma valorilor și realizărilor românești, datorate unor personalități de excepție ca Ana Aslan, George Emil Palade, Victor Babeș, Nicolae Breban etc. Problematika națională este pusă într-un context mai larg (*Quo vadis, Europa?*). Investigația sociologică utilizează argumente ale unor specialiști străini precum Thorsten Beck și Geoffrey Underhill în ceea ce privește raportarea identității la globalism și la Europa Unită, cu mozaicul ei cultural, de cutume, de probleme. Cine și cât se sacrifică pe sine în această fuziune, care e noul raport național/universal, particular/general, rolul de echilibru și de arbitru pe care ar trebui să-l joace Academia Română, de asemenea rolul ei în elaborarea unor strategii care să restabilească un set de valori clare și prosperitate - par a fi ideile în jurul cărora se dezvoltă cartea. În aceeași arie a recuperării și conservării valorilor naționale se înscrie cartea lui Ioan-Aurel Pop, *Istoria, adevărul și miturile*, redactată din perspectivă comparatistă, dar și polemică

în raport cu cartea lui Lucian Boia, *Istorie și mit în conștiința românească*. Exemplele pe care le alege (de pildă, personalitatea și rolul lui Mihai Viteazul ori rolul Junimii ieșene în consolidarea culturală identitară) sunt punctuale, cu întoarceri minuțioase spre surse, pe care le interpretează într-o cheie diferită, în rama generală a patriotismului, cum sunt și celelalte exemple. Gheorghe Păun, în volumul *Cărți și autori*, propune fațete ale infrarealului „prin re-naratizarea unor opere contemporane” (Florian Copcea), trecute prin filtrul formativ al științelor exacte, fără a se refuza, totuși, emoției. Orice lectură este o intersecție a emițătorului cu receptorul, a mesajului cu cititorul, astfel că ingredientul subiectivității, în grade diferite, este inevitabil, cum sugerează autorul cărții de față. Vasile Bahnaru, în *Lingvistică și civilizație*, analizează mutațiile cu caracter repetitiv care au survenit în limbajul românesc, cu interesante exemplificări din Eminescu, Creangă și Cantemir. De o binevenită analiză se bucură subcapitolul dedicat sociolingvisticii aplicate, având drept studiu de caz confuzia politică lingvistică din Comrat, Republica Moldova – tot în galaxia spirituală a preocupărilor pentru lumea românească din afara granițelor.

Florian Copcea se oprește asupra volumului Deliei Muntean, *Incurșiuni în lumea cărților*, căruia îi remarcă înalta ținută estetică, într-o manieră de lucru ce se revendică din *The New Criticism*, centrat pe articulațiile actului creator, atât în literatura română, cât și în cea universală, cartea conturându-se „într-o istorie a unităților editoriale interpretate care, incontestabil, influențează fenomenul literar românesc și nu numai, cu alte cuvinte evidențiindu-i logica și filosofia, dealtminteri existențiale” (Florian Copcea), în subtile demistificări de canoane și arhetipuri. În schimb, cartea Ninei Corcinschi, *Imaginarul erotic în literatură*, pornește de la arhetipuri ca generatoare de creație ce îmbracă forme diferite, în funcție de mentalitatea epocilor, cu accent pe contextualizare, dar păstrând, totuși, câteva nuclee constante. Paul Aretzu, în cartea *Jurnal de lecturi*, nu practică o critică de întâmpinare tradițională, referindu-se la opere literare importante pentru literatura română, ci pornește de la efortul scrierii cu tot ceea ce presupune ea în diversele epoci literare, cu insistență pe epoca modernă, rezultatul fiind acela al unei portretistici investigate din unghiuri inedite. Structura pe care o decelează Florian Copcea se ramifică în două direcții, astfel că „Paul Aretzu face o distincție precisă între istoria literaturii și

istoria literară, ultima dând viață autorilor, exact ceea ce a făcut el până acum”. Volumul lui Gheorghe Glodeanu, *Scriitori, cărți, muze. Ipostaze ale discursului amoros în literatura română*, are drept manieră generală de investigație impactul iubirii asupra destinului unor mari scriitori, pornind de la *patternurile* mitice ale muzelor, în două direcții de desfășurare: „Conceptul de literatură epistolară, identificat în lucrarea în discuție, postulează, într-un nou context hermeneutic, pe de o parte imaginarul erotic, iar pe de altă parte ficțiunea impactantă retoric” (Florian Copcea). Mai curând marginalizată, literatura epistolară se revelează, în cartea lui Gheorghe Glodeanu, drept un depozitar prețios pentru un istoric literar care vrea să treacă (și reușește deplin) dincolo de lumea mărturisită a operei literare, care adesea își are originea în cea mai discretă, a vieții personale. Autorul identifică numeroase biografeme de mare impact și asupra vieții textului literar, într-un efort considerabil de mediator între cele două lumi, rezultatul fiind acela al unei cărți pe care „am îndrăzni să o numim unică pentru plăcerile empaticе ale cititorilor, al căror prim scop nu este de a insolita enigme amoroase, ci de a textualiza erosul, de a experimenta glisarea vieții combatanților către literatură și invers” (Florian Copcea). Povești de dragoste inspiratoare, mai mult sau mai puțin cunoscute, devin ele însele literatură de bună calitate.

Poezia lui Titu Dinuț din volumul *Așteptând salamandrele* se întoarce la un „expresionism funciar”, cathartic în relația omului (în speță, poetului) cu cosmosul, construită mai ales la nivelul imaginii, articulată din asocieri proaspete, surprinzătoare. Mihai Fircă în *Ultimele zile și viața de după* pune meditațiile asupra destinului uman în paradigmă postmodernă, pentru că modul de viață actual, suspus fragmentarismelor, nu se mai poate exprima decât așa; situat în interiorul unui spațiu metaforic, „generează prin cuvinte și imagini viziuni magice” (Florian Copcea). Ileana Roman, în antologia *Tăierea cărților*, își asumă, de asemenea, paradigma postmodernă după ce întâi experimentase expresionismul, dar în altă expresie, având ca punct radiant mitul creației, dinamizat de tensiune dramatică, devenind, cum spune autorul, una din vocile incontestabil originale ale poeziei române contemporane, o curajoasă creatoare de lexic poetic avangardist inserat postmodernismului. Iată, așadar, cum această ramă postmodernă este extrem de generoasă tocmai prin lipsa încorsetărilor de cod estetic: „Vom înțelege

prin urmare că postmodernismul, curent cultural-istoric cu consecințe ambivalente, favorizând eclecticismul, decadența, haosul, dezordinea și ordinea, ficțiunea și realitatea, atragerea și respingerea de idei și forme și imagini carnavalești, permite încălcarea contratextuală a regulilor și structurilor intime ale poeziei” (Florian Copcea).

Autorul se sprijină pe o bibliografie vastă, de cititor pasionat și competent, pe care o utilizează cu eleganță în demersurile sale hermeneutice, părând a avea în centru chiar ideea vehiculată de Nicolae Breban, și anume aceea că logosul și scrisul sunt trăsături fundamentale ale măreției umane. Lectura cărților propuse aduce, cum e și firesc, perspective subiective, dar fin motivate, într-o viziune totuși unitară, în ciuda eterogenității titlurilor analizate, și anume aceea a impactului istoriei, imediate sau mai îndepărtate, asupra destinului în literatură (ca autori și ca personaje) și-n viață, și a transistoriei (în critica literară).

Conf. univ. dr. habil. Carmen DĂRĂBUȘ
Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca

CUPRINS

<i>Modele clasice și moderne/postmoderne în literatura română (Prefață Carmen Dărăbuș)</i>	5
<i>Viziunea cosmică eminesciană</i>	17
<i>Eminescu și „sfintele firi vizionare” ale neamului românesc</i>	27
<i>Întoarcerea la mitul existențial al lui Mihai Eminescu</i>	47
<i>Poeziile lui Mihai Eminescu transpuse în limba sârbă</i>	57
<i>Literatura română din Serbia între cele două războaie mondiale</i>	73
<i>Vasko Popa. Mitul și mitologia imaginarului</i>	81
<i>Fascinantul spectacol al ficțiunii</i>	97
<i>Prin labirintul memoriei</i>	107
<i>În căutarea timpului mărturisit...</i>	113
<i>Identitate, idealitate și textualitate</i>	121
<i>Istoria între adevăr, ficțiune și mit</i>	129
<i>Plăcerile lecturii și ale creației</i>	137
<i>Critica literară românească din Serbia</i>	145
<i>Resuscitarea estetică a poeziei românești din Serbia</i>	155
<i>Paradigma poetică a lui Nicu Ciobanu</i>	167
<i>Un promotor al limbii române</i>	189
<i>Mitul celuilalt Eu</i>	197
<i>Imaginarul erotic în literatură</i>	203
<i>Fantasmemele unui poet al „timpului pierdut</i>	211
<i>Hermeneutica unui exeget</i>	219

<i>Pe urmele timpului fără timp</i>	235
<i>Viața și splendorile ei poetice</i>	241
<i>Devenirea cuvintelor</i>	247
<i>Imaginarul idilic-mitologic în literatura română</i>	261
<i>Un poet paradigmatic: Adam Puslojici</i>	271
<i>O voce din surdină a liricii românești din Serbia</i>	275
<i>Ana Blandiana sau poetica fantasticului</i>	281
<i>Magie și expresivitate</i>	289
<i>Literatura română între mit și arhetip</i>	297